

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 5.20, za pol leta K 2.60, za četrť leta K 1.30. Posamezna številka 10 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 5 mark, za Ameriko 2 dolarja. Pošiljatve na uredništvo in upravištvo: Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 6, prvo nadstr.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostopnimi peti vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokr. — Za razne izjave itd. stane peti vrstica 24 vin. — Reklam. so poštn. ine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Grehi minulih let.

Vzrok sedanji nepovoljni aprovizaciji, ki jako občutno poslabšuje blagostanje, uničuje delovno silo in zdravje prebivalstva, so le socialni grehi minulosti. Sedaj se maščujejo ti grehi pri nas in drugod.

Prva napaka pri nas je bila že ob mirnem času to, da je mogel obstojati zloglasni ljudstvu naravnost sovražni Stürgkhov sistem, da smo imeli takrat velike stranke, ki so ta sistem povelečevale in slavile prav zaradi njegove slabe lastnosti. Tudi te stranke zadeva krivda. V vojni, ki jo mora voditi na bojiščih in v zaledju le ljudstvo, se potrjuje, kar so socialni demokrati vedno trdili, da je vsak protiljudski ukrep, vsak protiljudski sistem končno le v škodo državi. Toda vladne stranke so storile še več kakor le podpirale protiljudski in protidržavni sistem Stürgkhov — in prej bistveno enaki Bienertov sistem. Te stranke niso le same sklepale protiljudske odredbe, nego so tudi vse druge predloge zadnja leta pred vojno, zlasti ki so jih predlagali socialni demokrati glede na izboljšanje preskrbe prebivalstva z živili in potrebščinami, preprečili in so s tem postale sokrvice bede, ki jo povzročila med ljudstvom slaba aprovizacija. V letih 1907, zlasti v neugodnih letih 1910 do 1911 in 1913 so socialni demokrati večkrat predlagali različne odredbe, ki ne bi bile olajšale bede samo trenutno, marveč tudi preprečile da se pomanjkanje obnovi.

Že večkrat smo omenjali, kako so socialni demokrati od leta 1907 — najprej draginjski predlog Renner-Schrammel 1907, ki je obsegal cel problem življenske preskrbe, spravili v razprave načrte za trajno izboljšanje aprovizacije, zlasti za pospeševanje in pomnožitev pridelovanja živil in kako so meščanske stranke te socialnodemokratične predloge zavrgle in smo tudi dokazovali, koliko drugačna bi mogla biti aprovizacija ob vojni, če bi bili ti socialnodemokratični predlogi sprejeti in izvedeni. Kar velja v ožjem zmišlu za preskrbo z živili, tisto velja tudi za preskrbo s premogom, ki je postal sedaj tako kritično vprašanje. V resnici je ofi cialno vprašanje preskrbe z živili tisto, kar so trdili socialni demokrati vedno, čemur se je pa ugovarjalo toliko časa, da je voditelj delovnega ministrstva izrecno to potrdil v vojnogospodarskem odboru. Vprašanje premoga, je rekel sekcijski šef vitez pl. Homann dobesedno, je postalo vprašanje življenskih pomočkov in je to pojasnil tako, da je krivo premajhne produkcije predvsem preslabo hranenje rudarjev in da bi jo bilo mogoče povečati le z boljšo prehrano rudarjev.

Pa tudi v drugem pogledu se pokazuje nedostatk v preskrbi s premogom prav neposredno kot grehi preteklosti, grehi na rovaš vladi in meščanskim strankam. Dvakrat je vlada — 1909 in 1911 — predložila načrte novega rudniškega zakona poslanski zbornici in obakrat so meščanske stranke preprečile — ne le, da niso teh načrtov, ki bi bili kot zakon zagotovili državi vsaj nekoliko vpliva na produkcijo premoga, izboljšali, marveč niti teh niso sprejeli, čeprav bi bili le nepopoln zakon. Socialni demokrati so že mnogo prej spoznali, da bi se dala dvigniti produkcija

premoga in s tem premog poceniti, kar bi mnogo koristilo prebivalstvu in industriji, le z izpremembo rudarskega zakona. Stari rudarski zakon iz leta 1854, ki dovoljuje pod gotovimi pogoji vsakomur slediti premog in ga kopati, ni pripomogel le, da je rudništvo spravilo v svojo pest peščica velikih kapitalistov, marveč omogoča, da mnogo premogovnih polj ni obratovanih. Zaraditega je predlagal v oktobru 1907 poslanec Reumann, da naj država načrtoma razlasti premogovnike ter je v ta namen predlagal izpremembo rudarskega zakona, po kateri bi imela le država pravico slediti premog in ga tudi kopati. Vlada je res predložila leta 1909 novelo k rudarskemu zakonu državnemu zboru, ki je sicer naglašal tako načelo, toda načelo naj velja le za nove premogovnike, stari pa naj ostanejo v posesti premogovnih magnatov. Toda tudi ta zakonski načrt je bil rudniškim kapitalistom in njihovim meščanskim služabnikom preveč dalekosežen. Takoj že 15. januarja 1909 — je priredil „Industrijski klub“, organizacija najbogatejših kapitalistov, shod, na katerem niso le zastopniki rudniškega kapitala gromeli proti zakonu, marveč tudi dva navzoča zastopnika nemške nacionalne zveze, načelnik Chiari in zastopnik zveze narodnogospodarskega odbora, dr. Licht. Oba sta se pridružila kritiki zakona, ki so jo izrekli premogovni baroni. Dr. Licht je izjavil, da bo vse storil, da brani „svobodo rudništva pred državnim socializmom“ in baron Chiari, načelnik nemške nacionalne zveze je dostavil, da more le obžalovati, da se sploh predlagajo take vladne predloge proti industriji.

Zakon ni bil pred razpustom zbornice sklenjen in ga je vlada po volitvah zopet predložila. V tem času so stavili tudi socialni demokrati svoj draginjski predlog, v katerem govori ena točka tudi o premogovnem vprašanju. Ponovil je namreč Reumannov predlog iz leta 1907. Draginjski odsek je ta predlog domala v celoti sprejel, le za bistveni del se je vnel boj. Predlog je zahteval namreč, da sme država v splošni blagor kadarkoli prevzeti upravo rudarstva. To je bilo, če hočemo polagoma razlastiti oziroma podržaviti premogovnike, jako važno ker bi se le tako utegnili izogniti žalostnim izkušnjam, ki jih je imela država ob podržavljanju železnic. Ob sprejemu te določbe v rudniški zakon sta govorila v odseku dva zastopnika nacionalne zveze gromovite govore proti njej. Dr. Licht je govoril proti predlogom, da naj se premogovniki preleve popolnoma v državne obrate in poslanec Günther pa ni le izjavil, da država ni zmožna obratovati premogovnike, marveč je stavil predlog, da naj se preko takega predloga preide na dnevni red. Ta predlog je bil sicer odklonjen, pa tudi socialnodemokratični predlog, da se dovoli državi obstoječe rudnike razlastiti ali postaviti pod prisilno upravo, ni našel milosti pri večini. Kljub temu se je posrečilo socialnim demokratom, proti volji delovnega ministra Trnka nekaj izboljšav v rudniškem zakonu. Tako so bile na primer določbe o stalnem obratovanju poostrene. Izboljšave so pa bile očividno krive, da poročilo odseka ni prišlo več v zbornico.

Sedaj se pa posvetujejo in tarnajo o pomanjkanju premoga. Vladajoči in vladne

stranke naj se potrkajo na prsi in zakličejo „Nostra culpa — naša krivda!“ Zakaj, če bi bili leta 1907, morda že tudi leto 1912 sprejeti rudniški zakon le po besedilu odseka, bi bil monopol rudniške gospode zlomljen in ne stalo bi toliko premogovnikov neobratovanih, vlada bi lahko izsilila obratovanje, morda bi bila premogovnike že davno prevzela v svoje obratovanje. Resnično, ljudstvo dela pokoro, ker je volilo zastopnike, ki zastopajo njega interese tako slabo.

Začnimo i mi!

Domala tri leta in pol je minulo, odkar je pričela sipati na človeštvo vojna svoj blagoslov. Ves ta čas so naše strokovne organizacije mnogo trpele, mnogo so morale opustiti, mnogo zboljšanj delavskih razmer bi bile ob mirnem času utegnile doseči, razširjale bi bile prosveto in znanstvo in se okrepile po številu članov po delavski zavesti.

Tri leta smo takorekoč izgubili záse, za delavstvo, in škodo, ki jo pomeni ta izguba danes niti ne moremo pregledati; le približno lahko presojamo pomen te izgube, če primerjamo razvoj in organizacijo kapitalizma na eni strani in uničenje proletariata fizično in duševno na drugi strani. Na eni strani so se združile ogromne glavnice na drugi strani pa oslabela množica delavstva, ki ji bo hotel po vojni kapital zapovedovati še vse drugače nego je to delal pred vojno.

Ali naj sedaj položimo roke križema. Ali ostanimo izmozgani proletariati, hladnokrven, brezbrizen. Ali ni potreba, da združimo svoje duševne in telesne sile v eno dušo, organizacijo! Čimbolj so v tej vojni propadle sile proletariata, tembolj potrebno je, da jih zopet okrepimo s povečanjem organizacij in z naobrazbo. Žal, da moramo priznati, kako malo zborovanj so imele strokovne organizacije ob vojnem času. Kako malo poučnih in agitačnih predavanj so priredile strokovne organizacije pri nas. In če nas je kdaj klicala naša delavska zavest na delo, je ta trenutek sedaj tako važen kakor še ni bil nikoli, ker se pred našimi očmi razvija gospodarski proces skokoma.

Strokovne organizacije se končno morajo lotiti dela energičneje. Kako hvaležno delo je organizacijsko, razpravljanje o socialnih reformah, o razvoju kapitala in o socialnih razmerah zaradi vojne itd. Meščanske stranke delajo in se pripravljajo.

Začnimo i mi, ker je naša bodočnost — naše delo!

Kapitalistična demokracija ameriška.

Nemški sodrug, ki je že ameriški državljani, pošilja iz ameriških Zedinjenih držav opis tamkajšnjih socialnih razmer, ki nam daje nekoliko vpogleda v socialne razmere v Ameriki. Opis je v podatkih značilen za ameriške razmere. Poročevalec pravi med drugim:

V svoji noti revolucijski vladi ruski pravi Wilson, kakor že tolikrat, da so izvlekle Zedinjene države meč proti Nemčiji popolnoma brez sebičnih namenov; gre le

a uslugo osvoboditve človeštva s tem, da se prisili Nemčijo k spreobrnjenju. Poleg tega pa nikjer tako temeljito in tako nujno ne propovedujejo, kakor v Zedinjenih državah, da naj se prične z dobrodelnostjo doma. In res bi imel Wilson prilike dovelj doma v Ameriki na vseh koncih in krajih reševati „človeštvo“, in delati v „čast naroda“, ki sedaj hoče maščevati nad Nemčijo, ker je motila municijske transporte. Dokaz za to, naj podajo naslednje številke in dejstva:

Član najvišje ameriške vladne oblasti za trgovstvo, G. L. Knapp, dokazuje v članku o „delovnih razmerah“ v pavolnih tovarnah v South Carolina, da tam dela mnogo sto otrok po 62 ur na teden in prejema za to 1 dolar 22 centimov plače na teden (torej niti 6 K), in da prav v isti državi opravlja enako službo več tisoč otrok, ki še niso dopolnili devetega leta. In kaj pravi ta visoki uradnik k temu: „Malo upanja je, da bi se kmalu izpremenile te nerazveseljive razmere“.

V jamah za antracitno oglje v državi Pensilvaniji je bilo usmrčenih v letih 1870 do 1903 povprečno 322 mož vsako leto; najmanj v teh 34 letih jih je ponesrečilo 166, največ 518; pet let pozneje, 1908, se je le neznatno zvišala produkcija, a število žrtev je že naraslo na 708, dočim je znašalo število žrtev v ozemlju mehkega oglja 808. V desetletju 1898 do 1907 je izgubilo v Zedinjenih državah sploh 26.340 premogarskih kopačev pri delu življenje.

V Pitsburškem jeklenem distriktu je bilo v obratih ob življenje 526 delavcev. O ranitvah in pohabljenih ni nikakršne statistike.

Leta 1908 se je dogodilo v ozemlju Velikega novega Jorka, ki je štelo takrat 4 $\frac{1}{2}$ milijonov prebivalcev, na visokih in podzemnih železnicah 52.599 nezdod, to je na dan 144; zaradi teh nezdod je bilo 355 ljudi takoj mrtvih ali kmalu potem; 68 jih je bilo amputiranih in 2000 jih je dobilo manjše ali hujše ozlede, med njimi si jih je ubilo 170 črepinjo.

Več nego 32.000 smrtnih slučajev in dva milijona poškodb izkazuje statistika o nezdodah v Zedinjenih državah. Sedaj v vojni so se razmere silno poslabile. O tem ni dvoma. Vsekakor je pa Amerika dežela dolička, ki delavce pozna le kot stroje in ji je delavsko varstvo ob mogočnosti ameriškega kapitala deveta briga.

V kakšnem razmerju so nezdode na železnicah nam pove ta le podatek. Na tisoč železniških uslužbencev je poškodovanih v službi v Nemčiji 2-4, v Belgiji 11, na Angleškem 11-8, v Zedinjenih državah 48-5. Dočim pride na Danskem na vsakih 588, na Ogrskem 498, v Nemčiji 481 železničarjev en pohabljenec, pride v Zedinjenih državah na vsakih 19 uslužbencev eden.

Amerika je država, ki ne spoštuje zakonov. Senator Borah iz Idaha je rekel, da trustovski magnati nočejo izpolnjevati zakonov, ter da so Zedinjene države najbolj nezakonite med vsemi velikimi civiliziranimi narodi. Samovlada ameriškega ljudstva, republika, je torej danes le plašč kapitalistične demokracije.

Wilson vabi ameriške delavce.

Wilson, predsednik Zedinjenih držav, je pisal Compersu pismo, v katerem pravi: „Iz vsega srca želim, da delavski voditelji ne opuste svojih temeljnih načel in da, če sedaj služijo Ameriki, ostanejo enako zvesti svoji stvari kakor prej. Sam razumem skrbi, ki jih imajo delavci Zedinjenih držav; zakaj vojna ima tendenco reakcije in le prevečkrat je morala služiti vojaška potreba uničenju napredkov, ki so se z zadostnim trudom dosegli v industrijskem in socialnem področju. Na srečo so te skrbi sedaj neutemeljene. S svojo gibčno razumnostjo in

ostrim pregledom preteče nevarnosti zatiranja ni naše ljudstvo le ohranilo vsak palec v dolgoletnem boju pridobljenih tal, marveč je le pospeševalo napredek človeštva. Nihče, ki ni slep, se ne more ubraniti prepričanju, da vodi bojna črta demokracije iz Amerike na flanderska bojišča.“

Wilson pripoveduje potem o pravnih žalitvah, ki jih je povzročila Nemčija Ameriki in o nemških grozovitostih. „Kdor ima količkaj zmisla za demokratizacijo, ne more dvomiti o pravici Amerike, da se je vmešala. Ta vojna stremi za mirom, po katerem naj vladarji več ne zatirajo narode, ki so zanje le marionete, da nasičajo svoje slavo-hlepje.“

Mi pravi Amerikanci, sklepa pismo, „smo si določili svobodo sveta za smoter in sklenili, da postavimo mejo krvavi in železni politiki, da zavlada namesto nje pravičnost, ki je jedro demokracije.“

Wilson kljub demokratičnim besedam med delavstvom nima posebnega zaupanja, ker je njegova politika v prvi vrsti tudi le kapitalistična.

Čuvajte se pred grižo!

Griža zahteva letos, zlasti med delovnim ljudstvom, zopet mnogo žrtev. Mnogo teh žrtev utegnemo preprečiti, če se skrbno ravnamo po naslednjih zdravniških nasvetih. S paznostjo ohranimo sebi in svojcem življenje in zdravje.

Griža je nalezljiva črevesna bolezen. Nalezemo jo, če pridejo grižni bacili v čreva s hrano, ki jo vživamo, in povzročajo tam vnetja.

1. Pojavi bolezn. Griža pričinja z lijavico (drisko) in močnim tiščanjem na potrebo, ki ga večkrat spremljajo krči v trebuhu. Blato je sluzno in večkrat pomešano s krvjo.

2. Prenos bolezn. Povzročitelj bolezn (grižni bacil) se odloča v velikanskih množinah z blatom in se prijema vseh stvari, s katerimi prihaja naravnost ali posredno v dotiko in jih umaže (roke, perilo, umivalne in jedilne posode, nočno posodico, stranišče itd.). Muhe, ki sedajo na blato, morejo prenesti kali bolezn ne le na vsakovrstne rabljive stvari nego tudi na živila. Z umazanimi prsti, jedilnim orodjem ali živila zdravega človeka, da oboli. Po zraku se bolezen ne prenaša. Slabo prebavljanje pospešuje nalezljivost.

3. Kako se varujemo pred obolenjem. Vsakdo se mora čuvati pred obolenjem za grižo po tehle navodilih:

a) Vzdrževati se mora predvsem težko prebavljivih živil, zlasti takih, pri katerih je nevarno, da so nesnažna! Torej:

Ne jejmo nikakršnega neolupljenega sadja!

Ne jejmo kumar, solate, buč!

Ne pijmo neprekuhanega mleka!

Ne uživajmo neprekuhanih jedil sploh, če je le mogoče!

b) Največja čistota v straniščih in zahodih!

c) očisti roke po vsaki rabi stranišča in pred vsako jedjo!

č) Ob sumljivih bolezenskih pojavih (driski, bljuvanju, koliki) obvesti takoj zdravnika.

Navadna driska pa ni v nobeni zvezi z nalezljivo grižo. Pri griži je pomoč nujna.

Domači pregled.

Našim naročnikom. Z današnjo številko poteče naročnina za tretje četrtletje tekočega leta. Brez vsake samohvale lahko trdimo, da je „Delavec“ s temi skromnimi sredstvi, ki so mu na razpolago, v polni meri vršil svojo nalogo za koristi slovenskega delavstva. Da pa bo „Delavec“ mogel biti tudi v bodoče kos velikim nalogam je seveda potrebno, da se razširi med vse slovensko delavstvo. Z vso sigurnostjo ra-

čunamo, da se bo krog njegovih čitateljev razširil, zlasti tudi zato, ker kljub večjim izdatkom ki so zvezani z izdajo lista, ostane naročnina še vedno stara. Vsem onim, ki jim z današnjo številko poteče naročnina, smo priložili položnice, ter jih prosimo, da takoj odpošljejo naročnino, da ne bo kakih neljubih zamud. Sodrugi, poleg dobre strokovne organizacije, je najboljšje orožje tudi strokovni list, ki pa le takrat lahko krepko podpira delovsko gibanje, kadar je dobro razširjen. Zatorej na delo! U p r a v a.

Otvoritev avstrijskega državnega zbora. V torek dne 25. t. m. je bil državni zbor zopet odprt. Ministrski predsednik Seidler je predstavil novo definitivno vladno in prečital najnovejši vladni program. Seidler je rekel, da je vladni program v prvi vrsti socialno in gospodarsko političen. Naglašja, da bo treba štediti in zvišati dohodke državi. Zakon o socialnem zavarovanju vlada iznova pregleduje in ga čimprej predloži zbornici. Pripravljajo se tudi zakoni o preskrbi nastavlancev, o izobrazbi učiteljev, o preskrbi vojakov, zakon o premogu in drugi zakoni. Najnujnejša stvar je prehrana prebivalstva. Pripravljajo se tudi ustanovitve ministrstva za ljudsko zdravstvo. Obljubil je reforme v agrarstvu, rudništvu, pri železnicah. Ljudsko šolstvo naj dobi bolj praktičen značaj. O reformi ustave je rekel, da je sam sprožil v zbornici načela o ravnopravnosti narodov na podlagi avtonomije, v okviru dežel in na podlagi posebnosti posameznih dežel. Avtonomija se ne sme tiskati dualizma in državne enotnosti. Ministrski predsednik zavrača vse drugačne ideologije. V zunanji politiki vztraja vlada na dosedanjem stališču, dasi je država pripravljena skleniti mir, trajen in časten na podlagi sporazumljenja. — Iz tega programa je razvidno, da namerava vlada predlagati le nekako upravno reformo, ne pa reforme na svobodnih načelih. V zbornici ni bilo nikakršnih razburjenj, ker je novi program le nebitvena revizija ustave, o kateri bomo mogli šele takrat izreči sodbo, ko jo vlada objavi. Program pravitvornosti, nad katero visi Damoklejev meč nebitvenih notranjih sprememb, ki so za razvoj monarhije nujno potrebne. — Finančni minister Wimmer je predložil finančni zakon in proračun od 1. julija 1917 do 30. junija 1918. Skupni državni izdatki so proračunjeni na 22.169 milijonov, in primanjkljaj v dohodkih znaša 17.975 milijonov kron. Vlada zahteva 18.000 milijonov posojila. Vojni stroški so znašali prvo leto vojne 6.327 milijonov, drugo leto 9.513 milijonov, tretje leto 11.453 milijonov kron. Za četrto vojno leto bo država potrebovala okoli 12.000 milijonov kron. Dne 30. junija 1917 so znašali dolgovi iz vseh vojnokreditnih operacij 41.257 milijonov kron.

Svet za prehrano. Na Dunaju zboruje svet za prehrano. Le nekaj stvari iz razprav naj pribijemo. Povedano je bilo, da je v Nemčiji padla splošna draginja za devet odstotkov, v Avstriji pa je narasla za 334 odstotkov. Namesto da bi država zabranila izkoriščanje mas, pa jih nalašč pusti izkoriščati, ker upa, da bo iz vojnih dobičkov plačala vojne stroške. To upanje je jalovo, ker vojnih dobičkov ne bo mogoče zagrabiti. Namesto da bi bila vlada vpeljala nakazila na obleke, je pustila, da so narasle cene do blazne višine, zdaj pa hoče uradnikom darovati obleko, prebivalstvo pa navaditi na beraško juho. — Nova naredba o krompirju in zvišanje cen za 5 kron je atentat na potrpežljivost prebivalstva, ki ga je mogla storiti le popolna nesposobnost ministrskega predsednika. — Poslanec s. Eldersch je dejal, da je razprava dokazala lažnjivost enquete o prehrani. Celo agrarci priznajo, da je na 22 K določena cena krompirja nevarnost za kmetijstvo. Kdo bo pa sadil repo in žito, če lahko s krompirjem dosti več zasluži? — Cene sadja, zlasti jabolk, je treba znižati. Poroča se, da zasluži ve-

letrčci pri enem vagonu sadja do 4800 K. a ves trud, ki ga imajo, obstoji v tem, da podpišejo tovarni list.

Vlada predloži državnemu zboru zakonski načrt o mladinskem skrbstvu. O tem načrtu je objavljenih nekaj slavnospovov, ki pa ne povedo ničesar bistvenega. Obvestilo, ki je namenjeno javnosti, seglasi takole: „Že pred vojno so povsod tožili nad naraščajočo podivjanostjo mladine. Vojna s svojimi spremnimi prikaznimi je to posurovelost neverjetno povečala in kriminalne slučaje mladoletnih oseb silno pomnožila. Statistični podatki navajajo naravnost strašne številke. Bilo je pa tako strokovnjakom kakor razsodnim lajikom že davno znano, da dosedanji način proti hudodelnosti mladine, t. j. takoimenovane poboljševalnice in kazenskosodno postopanje proti mladostnim zločincem, nikakor ne dosega svojega namena, marveč v večini slučajev celo usodepolno škoduje. To velja za „poboljševalnice“, iz katerih je redkokdaj prišel kak resničen poboljšanec, še bolj pa za ječo, v kateri je dobil mlad človek v osivelih zločincih šele pravi pouk in vzgojo za zločinca. Novi zakonski načrt o skrbstveni vzgoji ureja to perečo zadevo. Poboljševalnice v dosedanjem smislu se imajo opustiti, namesto njih pa ustanoviti vzgojevalni zavodi, ki imajo predvsem namen, da skrbstvenega gojenca vzgoje v vsakem oziru v poštenega državljana. To se ima doseči s primerno duševno in telesno izobrazbo in vzgojo, ki mora biti najkasneje z 21. letom zaključena. Pri tem se ne misli samo na zavode, marveč tudi na primerne družine, v katerih se bo mladostni zavarovanec vzgajal na državne stroške. — Zelo važen je tudi zakonski načrt o izbrisu obsodb mladoletnih oseb, ako kazni ne presega enega leta ječe. Saj je znan demoralizirajoči in socialno izkoreninjavajoči učinek madeža sodne kazni. Koliko ljudi je radi kake mladostne nepremišljenosti propadlo, ker se jih je vse življenje držal madež kazenskosodne obsodbe in so se morali neprestano tresti, če so postali tudi najpoštenjši ljudje, da pride nekega dne na dan njihov mladostni greh ter jim uniči eksistenco. Tretji zakonski načrt obsega mladostnokazensko pravo. Po tem načrtu se v bodoče mladoletni sploh ne bodo več sodno kaznovali. Ne kazenski sodnik, marveč skrbstveno sodišče naj preišče, da-li se je mladoletnik pregrešil proti kazenskem zakonu. Tudi nad 14 letni mladostniki ne bodo brezpogojno odgovorni za zločine, marveč se bo postopalo z njimi po načelih skrbstvene oblasti. Za mladostnike, ki pridejo v zapor, skrbi vrsta določb, da se ondi ne bodo še bolj pokvarili. Dalje je temu zakonu dodana vrsta mladinsko-varstvenih določb, tako predvsem prepoved, da bi se mladostnim ljudem dajale alkoholne pijače. — Iz vsega tega poročila je pogneti le to dobro stran, da se osnuje za mladino skrbstvena sodnija namesto rednih sodišč. Po imenu je to vsekakor napredek, ali bo v bistvu stvar boljša, o tem je težko govoriti, dokler ne poznamo načrta. Toda bojimo se! Saj že iz navedenega poasnila se da sklepati, da bo nadomestoval novi zakon kaznilnice in poboljševalnice, drugače bi to povedali: novi zakon bo sicer odpravil nekaj posledic za obsojence, mladino bo ločil od starejših obsojencev, toda ves zakon le stremi za omejitvijo svobode in hoče, vsaj po tej motivaciji uvesti enostransko vzgojo z omejevanjem izobrazbe in družabne svobode. Zakon bo prepovedoval in zaslužnjeval; to je pa vendar velika reakcija. Namesto, da bi država skrbela za splošno vzgojo mladine, ji dala povsod priliko, da se individualno popne do primerne morale in zavesti, jo pusti v nemar. Vlada opravlja s tem samo negativno delo. Če bi se skrbstvo za mladino lotilo pozitivnega dela, bi bilo ceneje in uspešneje. Država vendar nima namena ustvarjati samo kapitalizmu pokorne subjekte! Prva naloga bi bila po-

zitivno delo: izobraževališča, šole, vzgoja osebnosti, pa bi skrbstvenih sodišč skoro sploh ne bilo treba. Toda pri nas je geslo: zanemarjanje, potem pa bič, ki še tisto pokvari, kar je po naravi ali polastni vzgoji dobrega.

Sladkor podraže. S 1. novembrom podraže sladkor za 30 h kilogram. Pravijo, da ga je premalo, zato mora biti dražji. Pred vojno so sladkor izvažali, in sicer znatno ceneje, kakor so ga prodajali v Avstriji. Izvažajo ga tudi sedaj, po kakšnih cenah, tega ne povedo. Pri nas so res čudovite razmere, da moramo lastne pridelke dražje plačevati nego jih plačujejo inozemci.

Podaljšanje oprostitev. Z Dunaja poročajo, da je odredil domobranski minister, da ni potreba iti k vojakom dne 30. septembra tistim, ki so prosili za oprostitev do 10. avgusta in katerim se je oprostitev dovolila, ampak bodo ostali oproščeni do konca novembra. Ta sklep se s tem utemeljuje, ker še niso spravljani poljski pridelki in da se more zemlja pravočasno in dobro obdelati.

Zakaj je železo tako drago? Praška industrijska družba za železo izkazuje v zadnjem poslovnem letu 18 milijonov kron čistega dobička, alpine-montanska družba pa celo 27 milijonov. Pripomni se, da so tekom vojske že šestkrat zvišali cene za železo. V te čiste dobičke pa niso vštet milijoni, ki se izdajajo za takozvano „izboljšanje prometnih sredstev“ teh podjetij. Da so tirali cene za železo tako nečuvno kvišku, je kriva vlada, ki je pač nastavila najvišje cene za vse kmetske pridelke, ni jih pa še dosedaj nastavila za železo.

Obleka. Nova preuredba o preskrbi obleke ima namen, preskrbeti kolikor je sploh mogoče za najnujnejšo potrebo najimovitega prebivalstva. Obenem urejuje naredba porabo onega blaga, s katerim je bil doslej promet prost. Že začetkom leta so bili pri centrali za bombaž in pri centrali za volno ustanovljeni oddelki za preskrbo obleke, ki so imele nalogo, prevzemati in nakupovati blago. Obe centrali sta tudi dobili dovoljenje, izdelovati za ljudske potrebe obleke, v kolikor to dopuščajo razpoložljive surovine. To blago se daje po navodih trgovinskega ministrstva potom v posameznih kronovinah ustanovljenih deželni central za oblačila in promet. Tako blago je dobiti samo na izdajnih mestih za ljudsko obleko in sicer na potrdila, da je potrebno. Ta potrdila izdajajo pregledovalna mesta, a dokazati je treba, da je dotičnik potreben in ubožen. Nadalje določa naredba, da je dovoljeno tudi v svobodni trgovini nahajajočo se obleko in perilo ter za njih izdelovanje potrebno blago prodajati tistim, ki je sami rabijo, le na dovolilo za nakup, če dotično blago ni zapisano v listi izjem. Dalje je odrejeno, da v slučaju, če kdo proda ali daruje že rabljeno oblačilo, kar je treba dokazati s potrdilom zbiralnega mesta za staro obleko, mu je brez daljne preiskave, dati enako oblačilo ali za napravo takega oblačila potrebno blago. Glede oddaje starih oblačil takim osebam, ki jih same rabijo, je delati razloček med oblačili iz zalog deželnega oblačilnega mesta in med tistimi, ki jih imajo kupčevalci s starimi oblekami. Zaloge starih oblek pri deželnih oblačilnih mestih, oziroma pri njihovih izdajnih mestih, se dobe po nabiralnicah oblačil potom svobodnega nakupa in po prisilni ponudbi, ki jo zaukazuje naredba. Pri poizvedbi o potrebi mora prosilec povedati, koliko oblačil in perila ima in kakšno je. Kupčijo s starimi oblačili urejuje naredba tako glede prodaje in nakupa posebno natančno. — Ta naredba je pač najboljša ilustracija, v kako mizerne razmere smo zašli.

Velika nesreča v rudniku, 59 rudarjev mrtvih. Dne 21. t. m. je bilo vsled velike razstrelbe v rudniku pri Lubeny na Ogrskem ubitih v Heleninem rovu 59 oseb, 55 jih je ranjenih.

„Slovan“ 6 in 7 številka ima sledečo vsebino: Ivan Cankar: Ob selitvi; Janko Samec: Hrepenenje; Ivan Albrecht: Tiho sega; Franc Milčinski: Gospodična Mici; Avgust Žigon: Bridka zgodba iz Levstikovega življenja; Jakob Gržina: Vinjeta; Janko Glaser: Sama; Jakob Gržina: Življenje in smrt; Ivan Cankar: Med zvezdami; Janko Glaser: Jutro; Ivan Albrecht: Igra; Fran Govekar: Volkodlak; Ivan Albrecht: Pod uro; Anton Loboda: Za kulturno zedinjenje Jugoslovanov; Fl. Golar: Visoko dan nebeške gre poti; Andrej Gržina: Veselica; Dr. Lavo Čermelj: Najnovejše o Röntgenovih žarkih; Listek; Umetniški prilogi: Lojze Dolinar: Jahopič in Fani pl. Weingraber.

Svetovni pregled.

Avstrijski in nemški odgovor na papeževo mirovno noto. Pred desetimi dnevi sta izročili Avstrija in Nemčija odgovor na papeževo mirovno noto. Miroljuben je zlasti avstrijski odgovor; pa tudi nemški ni sovražen mirovnim predlogom. V obeh odgovorih pa pogrešajo v državah sporazuma, v nevtralnih državah in v centralnih državah pozitivne navedbe vojnih smotrov. Odgovora se pridružujeta nazoru o miru sporazumljenja, se izjavljata za razoroženje in svetovno razsodišče. To je napredek. To priznajo večinoma tudi pri sporazumu. A ker ni v obeh odgovorih pozitivnih vojnih smotrov, je večinoma časopisje v sporazumnih državah mnenja, da naj gre vojna dalje. Le posamezni listi so prepričani, da še ni izginila vsa nada, da bi uspela ta akcija, ker posredovanje še ni prekinjeno, dokler centralne države prijazno sprejemajo mirovne predloge. Odgovora sta povzročila zopet nejasnost in marsikje zbuja neodkritosrčnost, kar je mogoče diplomatsko, nikakor pa ne kaže resno voljo izpodbiti vsakršen dvom o iskrenosti centralnih držav za mir. Vladi sta seveda ravnali tako z ozirom na položaj, toda za človeštvo je to nujna stvar.

Svetovna vojna. Zopet pripravljajo velike bitke oziroma se že vrše. Na italijanski soški fronti priglašajo še letos dvanajsto soško ofenzivo. Sedaj se vrše manjši boji zlasti na banjski planoti in ob gorji sv. Gabrijela. Pri Krnu so Avstrijci razstrelili mino in zasedli nato boljše pozicije. Italijanski letalci nadlegujejo razne kraje prav pogostoma; bili so zopet v Trstu in drugod. — Z ruskorumunskega bojišča ni posebnih poročil; tudi tam se vrše le manjši boji zlasti v Rumuniji. Pri Rigi so zavzeli Nemci Jakobovo in zaplenili mnogo topov in drugih vojnih potrebščin. — Silno ljuti boji se pa vrše že teden dni na Flanderskem in razmeroma ugodno za Nemce. Francoska in Angleška poročila pripovedujejo, da dela na francoskem bojišču ententa velike priprave za ogromen napad. Seveda so ta poročila le dvomljive vrednosti. Na Balkanu napadajo italijansko francoske čete med Skumbijem in Ohridskim jezerom; napadi so bili zavrženi.

Mirovno gibanje v Italiji je med socialisti jako živahno. Velike demonstracije, ki so bile zadnje tedne, so dale vladi povod, da je zaprla mnogo socialistov in jih postavi pred sodišče. Italijanski socialisti nameravajo baje napraviti drudi mesec splošno stavko. — Vladajoči krogi so pričeli nastopati proti mirovni propagandi socialistov, ponekod kar javno, drugod pa tajno. Mirovno gibanje vendar narašča. Celov meščanske stranke se je že precej zanesla pohlevna agitacija. Papež namerava izročiti novo noto sporazumu, ker so baje centralne države poleg svojega odgovora predložile papežu bolj podroben tajen odgovor, v katerem pojasnjujeta svoje stališče napram miru. V sporazumnih državah pa nadaljujejo vojni hujskači svoje delo, kakor že vselej, če se je jelo javno razpravljati o miru. Angleži pravijo, da želi na Angleškem vsakdo mir, a mir se mora

skleniti z ljudstvom, ne s kanclerjem, monarchijo. Nositi mora pečat ljudstva.

Socialni demokrati v Nemčiji so objavili v „Vorwärts“ poseben mirovni oklic, v katerem svare pred vojnimi hujskaci, v prvi vrsti pred Vsenemci.

Izdajalec nemških diplomatskih tajnosti. Ameriški listi poročajo o odhodu nemškega poslanika grofa Bernstorffa iz New Yorka sledeče: Ko je bil grof Bernstorff z vsem poslaniškim osebjem že na krovu parnika „Friderik VIII.“, je zapazil, da se njegov prvi tajnik še vedno ni vkrčal. Nekaj minut pred odhodom parnika se je prvi tajnik prikazal na bregu, a na parnik ni prišel, nego se je kar s kopnega poslovil od grofa Bernstorffa, kličeč mu smehljaje: Na svidenje po vojni! Ameriški listi trde zdaj, da je ta najintimnejši zaupnik nemškega poslanika — eden najprebrisanejših ameriških detektivov, ki je izsledil in razšifriral ter ameriški vladi izročil nebroj nemških diplomatskih brzojavk, začeni od one, ki naj bi bila zapletla Mehiko v vojno z Zedinjenimi državami, do zadnje gorostasne brzojavke nemškega poslanika v Argentini grofa Luxburga.

V Rusiji trajajo notranji politični boji dalje. Glavni vzrok bojem je nezadovoljnost meščanskih strank z reformami, ki jih je prinesla revolucija s seboj. Te reforme, svobodo in oblast hočejo meščanske stranke izrabiti tako, kakor so jo skušala izrabiti in izrabile ob vseh revolucijah n. pr. ob veliki francoski revoluciji in v letih 1840 do 1850 po vseh evropskih državah. Kakšne bodo razmere v Rusiji po vojni, to je odvisno od volje in organizacijske moči svobodomiselnih elementov. Omeniti pa moramo, da se pojavljajo v meščanskem časopisu srednjeevropskih držav kakor tudi v časopisu sporazuma simpatije za meščanske stranke na Ruskem to je, vojujoče države so se jele naslanjati na protirevolucionarne stranke, ker so se jele bati svobodne Rusije in najbrže tudi v tem zmislu pospešujejo reakcijo. Sploh pa lahko rečemo, da so nam ruske razmere prav malo znane. Nekateri listi pišejo zopet o posebnem miru z Rusijo.

Bulgarija je odgovorila na papeževoto noto skoro enako kakor Avstrija in Nemčija.

Vojna škoda francoskemu narodnemu imetju. Francoski finančni pisatelj Bene Pupin je priobčil v „Revue Bleue“ sestavek o absolutni izgubi, ki jo je utrpelo francosko narodno imetje do leta 1916, v katerem primerja stanje denarja ob koncu tega leta z veljavo ob enakem času pred vojno. Pisatelj razločuje trojno škodo: 1. Znesek realnih izgub pri državnem denarju

od početka sovražnosti; 2. materialna škoda v zasedenih ozemljih; 3. omejevanje nabiranja vsakoletnih novih glavnih od 1. avgusta 1914. Pupin navaja, da je od celotnih stroškov leta 1916, ki so znašali 34 milijard frankov, v različnih oblikah razdelila vlada med prebivalstvo 19 milijard in 271 milijonov. Absolutna izguba bi po tem računu ne znašala niti celih 15 milijard. Ker so se državni izdatki zvišali ob koncu leta 1916 na 65 milijard, utegne znašati torej resnična škoda okolo 24 milijard. Izgube v zasedenih ozemljih računa Pupin tako, da ceni zasebno imetje prebivalstva na 32 milijard in odšteje na 8 milijard cenjeno opustošeno imetje, kar da potem 24 milijard izgub. Kar se pa tiče zadnje vrste izgub, prihaja pisatelj do naslednjega zaključka: Francozi so shranili in naložili vsako leto na obresti in rente okolo 5 milijard. Zasebno imetje Francije, ki je znašalo konec julija 1914 okolo 290 milijard, bi znašalo ob normalnem naraščanju konec leta 1916 že 302 milijardi. Smemo torej trditi, da ima zasebno imetje zaradi vojne v tem času do 12 milijard izgube. Če seštejemo izgube vseh treh navedenih vrst, dobimo celotno resnično izgubo, ki znaša 45 do 50 milijard frankov.

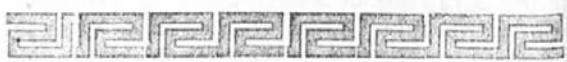
Število članov britskih strokovnih organizacij. Uradna „Labour Gazette“ od junija meseca 1917 priobčuje statistiko članstva Trade Unions konec leta 1915. Obstoja 1106 strokovnih organizacij, ki štejejo 4.125.703 članov. Število članov se je zvišalo od leta 1914 za 53 od sto. Delavci je organiziranih 400.915, ki jih je dve tretjini zaposlenih v predilni industriji.

50 narodov proti osrednjim državam. Zanimivo je, kateri narodi se bore s sporazumom proti osrednjim državam. Zato podajamo tu pregled, ki je mogoč po raznih vesteh: Francozi so mobilizirali Francoze, Marokance, Kabile, Senegalce, Arabce, Malgaše, Anamite, Antilce, Madagaščane, Tonkince, prebivalce Slonokoščene primorja, Dahomejce, Kongške zamorce, Kambodžance in Tunjčane, dalje prebivalce iz male igralske republike Monaco. — Angleži Inde, Novozelandce, Avstralce, Kanadce, Bure, Kapske zamorce, Šotlandce, Irce, Angleže, Indijce in še več malih zamorskih narodov. Italija Italijane. — Rusija Ruse, Fince, Poljake, Litavce, Kirgize, Kalmike, Tunguze, Tatere, Turkomane, Georgjance, Ukrajince in Mongole. — Japonska le sinove vzhajajočega solca. — Poleg teh se še vojskujejo: Belgijci, Portugalci, Srbi, Črnogorci, Grki, Albanci in Rumunci. Okroglo je torej okolo petdeset držav in narodov, ki se bore proti osrednjim državam. Ti narodi in države pa imajo tudi v Zedinjenih državah naj-

boljšo dobaviteljico za vojne potrebščine na svoji strani, največjo mornarico, zaklade Indije in Afrike ter najobsežnejša ozemlja za poljske pridelke, kakor Rusijo in Južno Ameriko ter vse rudniške produkte, ki jih potrebujejo. In vojna traja že četrto leto!



Delavci, napovedujejo nam hude politične boje; ko nastopijo normalni časi, bomo morali biti že pripravljeni!



Izdajatelj Ivan Mlinar.
Odgovorni urednik Viktor Zore.
Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

500 KRON



vam plačam, če ne odpravi moj uničevalec korenin „Ria-Balsam“ vaša kurja očesa, bradavice in oroženelo kožo v treh dneh brez bolečin. Cena lončku s poroštvenim listom K 1-75, trije lončki K 4-50, 6 lončkov K 7-50. Stotine za hvalnih in priznalnih pisem. Kemi, Košice (Kaschau, Kassa) I. pošt. predal 12/391, Ogr.



Učiteljska tiskarna

LJUBLJANA, Francišškanska ulica štev. 6
registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine za šole, županištva in urade. Najmodernejšie plakate in vabila za shode in veselice.

Letne zaključke

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd.

Stereotipija. Litografija.



Ivan Jax in sin,

Ljubljana Dunajska cesta 17
priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev
in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)

za rodbino in obrt.
Pisalni stroji Adler.



Vozna kolesa.
Ceniki se dobe zastonj in franko.

OKRAJNA BOLNIŠKA BLAGAJNA V ZAGORJU OB SAVI.

Pisarna: V poslopiju Občnega konsumnega društva I. nadstropje. — Uradne ure so od 8. do 12. ure dop. in od 2. do 5. ure pop. Ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.

Zdravnik blagajne.	Ordinira dopoldne.	Z a čl a n e :
Dr. Tomo Zarnik v Zagorju.	od 9. do 11. ure	V občinah: Zagorje, Kotedrež, Aržiše St. Lambert in Kolovrat
Dr. Ivan Premrov, Gradec pri Litiji	od 8. do pol 12. ure	V sodnem okraju Litija, izvzemši člane iz predilnice
Dr. Karol Wisinger, v pretilnici v Gradcu pri Litiji	od 8. do 9. ure	Za člane iz predilnice v Gradcu pri Litiji
Dr. Božidar Kisel, Trebnje	od 8. do 11. dop.	Sodni okraj Višnja gora

Člani iz občin Zagorje, Kotedrež, Aržiše, St. Lambert in Kolovrat, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zgledati v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika. Člani iz predilnice se izkažejo pri zdravniku s svojo izkaznico. Vsi ostali člani iz sodnih okrajev Litija in Višnjagora, se morajo pri zdravniku izkazati z nakaznico, izgotovljeno od njih delodajalca. Stroškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list, se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. S pri- tožbami se je obračati na načelnika blagajne.

Načelstvo.